

Verantwoord ondernemen

Lesboek met **5 digitale leerobjecten**

L. Royakkers en A. Pieters

Baarn (HBUitgevers – HBUitgevers E-learning) 2007

128 p., ISBN 9789055745074, € 17,00 (lesboek)

5 digitale leerobjecten, ISBN 9789055745296, € 3,75/stuk (afname: minimaal 3 leerobjecten per student)

Het thema verantwoord ondernemen is niet nieuw en er bestaan inmiddels verschillende inleidingen tot dat onderwerp, ook voor het hogere onderwijs. Toch hebben de auteurs van *Verantwoord ondernemen* zich verwaardigd een nieuw lesboek te schrijven. Het werd aangevuld met een digitale leeromgeving op Internet, waar studenten leren de theorie praktisch toe te passen. Bij dat laatste ligt dan ook de bijzondere betekenis van deze interessante methode. Het is een unicum in Nederland.

Royakkers en Pieters sluiten aan bij het competentiegerichte leren dat naast het inoefenen van praktische vaardigheden ook het leren hanteren van theoretische kennis omvat. In dit geval gaat het erom dat studenten een morele competentie aanleren en ontwikkelen, zodat ze in hun latere beroepsuitoefening zelf kunnen beslissen wat wel kan en niet kan. Heel beknopt samengevat – deze competentie bestaat daarin, dat studenten een gevoeligheid voor morele problemen ontwikkelen, deze inventief te lijf kunnen gaan, analyseren, en tot slot beargumenteerde keuzes kunnen maken.

Het lesboek *Verantwoord ondernemen* telt niet meer dan 128 pagina's en blijkt vooral theoretisch van aard. Deze theoretische inleiding is goed uitgewerkt, helder en ruim voorzien van casussen, voorbeelden, samenvattende schema's, tabellen en figuren.

In vijf hoofdstukken komen de volgende onderwerpen aan bod: verantwoord ondernemen en verantwoordelijkheid (hoofdstuk 1), normatieve ethiek (2), bedrijfscultuur en bedrijfscodes (3), ethische cyclus (4) en ethiek en recht (5). In dat laatste hoofdstuk komen ook productverantwoordelijkheid, goed werkgever- en werknemerschap en klokkenluiden aan bod.

Bijzonder prettig is de nadruk in hoofdstukken 2 en 4 op de beperkingen en het aanvullende karakter van verschillende, gangbare morele theorieën. Een van die theorieën is trouwens de zorgethiek. Hoofdstuk 4 moet de student klaar stomen voor het inoefenen of verder ontwikkelen van zijn praktisch-theoretische morele competentie en wijst vooruit naar de digitale leeromgeving die onderdeel uitmaakt van deze methode.

Verantwoord ondernemen is geen nieuw thema dus, wel echter hebben de auteurs voor een verfrissend plan van aanpak gekozen. Het studieboek *Verantwoord ondernemen* wordt aangevuld met vijf, goed daarbij aansluitende 'leerobjecten' die in een digitale leeromgeving opgenomen en op Internet raadpleegbaar zijn. Daarin staan de volgende onderwerpen centraal: reclame, productveiligheid, arbeid, milieu en *stakeholders* (belanghebbenden). Elk leerobject is voorzien van een bronvermelding, leesteksten, een praktische opdracht, individueel en groepsgewijs, én vier tot zes doorgaans recente casussen. Bij iedere casus staan talrijke verwerkingsvragen en opdrachten die meestal worden ingeleid met een videofragment.

Natuurlijk, de combinatie van studieboek, videoband, poster, vel papier, klaslokaal en vakdocent kan hetzelfde resultaat opleveren, maar deze verder uitbreidbare opsomming uit de analoge wereld preludeert al op de meerwaarde van het digitale lesmateriaal.

Een belangrijk winstpunt van de uitbreiding naar het World Wide Web betreft een karakteristiek van het Internet zelf, namelijk de loskoppeling van tijd en fysieke ruimte. Aan een kant staat het onderwijsmateriaal altijd kant en klaar voor gebruik op Internet, en dat op elk moment van de dag. Aan de andere kant wordt het materiaal losgekoppeld van een concrete plek. Het kan nu even goed binnen als buiten de onderwijsinstelling bestudeerd worden.

Daarnaast blijken de leerobjecten didactisch goed uitgewerkt. Bij elke casus staan een aantal leerdoelen geformuleerd. Bladeren in het papieren deel van de onderwijsmethode is niet perse nodig, want de leesteksten waarnaar de verwerkingsvragen verwijzen geven relevante achtergrondinformatie, bijvoorbeeld wetsteksten, ethische codes, ethische theorie, en krantenknipsels. De talrijke vragen die de student bij de casussen moeten beantwoorden zijn voorzien van een feedbackknop, waarin het juiste of een modelantwoord gesuggereerd wordt. Studenten kunnen de gevonden antwoorden in een downloadbaar tekstbestand invullen.

De leerobjecten zelf zijn geheel voorgekookt en kunnen niet worden gewijzigd. De digitale leeromgeving, waarin de leerobjecten zijn opgenomen, is daarentegen in belangrijke mate flexibel. Zo is het mogelijk gemeenschappelijke projecten op te zetten en daarbinnen studenten te laten samen-

werken. Studieroosters kunnen naar believen worden ingevuld en geraadpleegd. In een 'Materialen-bank' kunnen bijvoorbeeld studenten of studiegroepen een eigen studiemap/portfolio aanleggen met aanvullend of verwerkingsmateriaal: tekstdocumenten met antwoorden op de verwerkingsvragen, afbeeldingen, websites, links, enzovoort. De begeleider kan bovendien gebruikers machtigen materiaal aan te leggen, te veranderen, te corrigeren of in te zien.

De structuur van de digitale leeromgeving en -modules is helder. Een aardig voorbeeldje is het in de website ingebouwde geheugen, dat bij hernieuwd bezoek aan de leermodules de gebruiker vraagt of die daar verder wil gaan waar z/hij de vorige keer is gebleven. Ook bestaat er de mogelijkheid met medestudenten of begeleider te communiceren. Een uitgebreid helpfile geeft uitleg bij de talrijke mogelijkheden.

Kortom, na de publicatie in 2004 van *Ethiek & techniek. Morele overwegingen in de ingenieurspraktijk* hebben Royackers en Pieters opnieuw een prima studieboek op de markt gebracht, dat vanwege de goed uitgewerkte digitale extensie een waardevolle nieuwkomer is. (FH)